

Ślady historii

Bogaty zasób walorów przyrodniczych Drawieńskiego Parku Narodowego sprawia, że walory antropogeniczne często umykają uwadze obserwatorów. Mimo braku ogólnie znanych zabytków na tym terenie warte zainteresowania są elementy będące efektem działalności człowieka i drobne świadectwa przeszłości tworzące specyfikę krajobrazu.

Pozostałościami materialnego dorobku społeczności zamieszkujących ten obszar jest system **bindug** - składnic służących flisakom do magazynowania drewna. Składały się ze składowiska i stoczyska. Drawa była wykorzystywana jako szlak spławu drewna od XVIII wieku do lat 70-tych XX wieku. Bindugi są czytelnym elementem w krajobrazie na styku rzeki z dużym kompleksem leśnym. Stanowią cenny zabytek dawnej kultury leśnej, a obecnie niektóre wykorzystywane są jako pola namiotowe.

Drawa była wykorzystywana jako szlak żeglugowy od XIV wieku. Już w 1662 roku oczyszczano rzekę z pni, umacniano brzegi i pogłębiano ją w miejscach dawnych brodów. W 1700 roku przewożono Drawą miód z Drawska do Frankfurtu. Żegluga przetrwała do II wojny światowej, najdłużej na odcinku Osieczno - Krzyż. Charakter zabytkowy ma przebieg dawnych dróg i brukowe nawierzchnie dróg leśnych przystosowanych w XIX wieku do wywozu drewna. Kamienne nawierzchnie skoncentrowane są w formie długich odcinków w zachodniej części Puszczy (Moczele - Osieczno, Moczele - Wygon, Zatom - Radachowo) oraz jako krótkie odcinki umacniające miejsca piaszczyste i podjazdy we wschodniej części. Poza tym, przez dzisiejsze tereny DPN i otuliny wiodły kiedyś ważne szlaki komunikacyjne:

- droga marchijska przez Mirosławiec do Czaplina,
- droga solna przez Moczele na Pomorze,
- droga Berlin - Barnimie - Dominikowo - Mirosławiec - Gdańsk,
- droga Stargard - Recz - Drawno - Sieniawa - Wałcz (Brzustowicz 1998).

Składnikiem decydującym o charakterze krajobrazu dzisiejszych lasów są niepozorne obiekty rozproszone w Puszczy Drawskiej, takie jak: kamienne drogowskazy (szczególnie liczne w rejonie Zatom - Wygon i na północ od jez. Szczucarz, po Jeleni Róg), kapliczki ceglane, pompy z korpusem wykonanym z pnia drzewa, pozostałości zaporowych pasów przeciwpożarowych (Bory Dominikowskie, okolice Sitnicy).

W lasach Puszczy Drawskiej wiele jest miejsc po dawnych osadach ludzkich, których lokalizację zdradza dziś tylko roślinność synantropijna oraz dawne cmentarze ewangelickie. Pochodzą głównie z połowy XIX wieku. Często są malowniczo usytuowane, z wartościowym starodrzewem, czytelnymi granicami pierwotnego

układu przestrzennego, zwykle jednak ze zniszczonymi nagrobkami. Do rejestru zabytków został wpisany cmentarz przykościelny koło Ostrowca z ruinami kościoła i dzwonnicy.

Niegdyś na rzekach Parku i otuliny funkcjonowały młyny wodne, tartaki, fabryka krochmalu, małe elektrownie wodne i liczne mosty. Współcześnie są to ruiny bądź tylko elementy tych budowli. Atrakcyjnym miejscem widokowym jest tzw.

Węgornia, gdzie pozostały ruiny budynku dawnego młyna i relikty budowli piętrzących oraz ruiny komór do odławiania węgorzy. Interesujące, chociaż niepozorne, są obiekty hydrotechniczne, m. in. kanały nawadniające: Kanał Głuchy, Sicieński, Suchy i kanał na północy Parku w dolinie Rudnicy i Płocicznej.

Najciekawszy jest **Kanał Sicieński**. Biegnie od jeziora Sitno prawym brzegiem Płocicznej, obiega jeziora Płociczno, Ostrowieckie dochodząc do łąk doliny Drawy koło Głuska. Kanał powstał ok. 1820 roku z inicjatywy Fryderyka von Sydowa. Eksploatowany był do II wojny światowej do nawadniania łąk koło Miradza i Głuska. Kanał Sicieński przebiega na dystansie około 22 km. Poprowadzono go stokami, trawersem doliny rzecznej, wysoko ponad lustrami jezior - tuż nad ich brzegami, a odcinkami odbiegał od linii brzegowych i prowadzony był nad poziomem terenu łąk akweduktem ziemnym. To charakterystyczna budowla dla sztuki hydrotechnicznej początku XIX wieku, stanowi podstawowy składnik tzw. skokowo-grzbietowego systemu melioracyjnego. Po wojennych zniszczeniach przeprowadzono remont - pogłębiono koryto niszcząc przy tym warstwę izolacyjną. Kanału nie udało się już nawodnić i obecnie na całej długości pozostaje suchy.

Na terenie Parku istnieją pozostałości dawnych gospodarstw stawowych; są to:

- stawy Rybakówki i Kanał Głuchy,
- resztki „Stawów Zawiślaka”, „Stawów UFO”, stawów w Rynnie Moczelskiej, stawów na zachód od jeziora Kocięgo, Stawy Paciorkowe na Suchej.
- Zabytki techniki drawskich lasów to między innymi elektrownia z kołem wodnym na Płocicznej w Pustelni, ślady kolejki leśnej Springe - Sitnica - Jelenie - Krępa, zespół techniki wiejskiej w Głusku: kuźnia, browar, strzelnica, wodociąg, lokalizacja młyna; resztki dawnego zespołu papierni i młynów Bogdanka - Jaźwiny - Sówka.

Na uwagę zasługuje obiekt działający kolejno jako elektrownia wodna, papiernia, fabryka papy i fabryka wełny drzewnej w Jaźwinach (otulina), który został zbudowany w 1814 r. Produkcję papieru prowadzono do 1879 r., w latach kolejnych produkowana była papa, a już od 1891 roku wełna drzewna, którą używano do pakowania szkła. 70 lat później pomieszczenia owej fabryki przystosowano do potrzeb zaplecza pobliskiej hodowli pstrąga. Budynki po wielu przebudowach i modernizacjach utrzymały charakter przemysłowy. Stan zachowania budynku jest dobry, zniszczona została jedynie kotłownia i komin przemysłowy. Wśród przemysłowych budowli na uwagę zasługuje browar w Głusku oraz sitnicka serownia. Budynek browaru został wzniesiony ok. 1820 roku, a po 1849 obiekt został przebudowany na kościół protestancki. W murach kościoła czytelna pozostała faza przebudowy dawnego browaru. Serownię w Sitnicy zbudowano w 1870 r. Od lat 70-tych XIX wieku produkowano tutaj „sery głuskowskie”, które wcześniej

wytwarzane były w Głusku. W roku 1945 serownia przestała funkcjonować, pozostał z niej jedynie budynek mieszkalno-produkcyjny.

Najciekawszym zabytkiem przemysłu na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego jest **elektrownia „Kamienna”** o mocy 0,96 MW. Powstała w 1903 roku w miejscu dawnej fabryki karbidu. Budowę siłowni wodnej rozpoczęto w 1896 r., budując stopień wodny tuż przy fabryce karbidu, powyżej stopnia wodnego młyna. Zespół składa się z budynku elektrowni, jazu z upustem jałowym, zapory ziemnej, przepławki dla ryb i pochylni do spławiania drewna, zbiornika wody i rozdzielni z transformatorownią. Elektrownia „Kamienna” przedstawia oryginalny i reprezentatywny dla początków XX w. model hydroelektrowni. Posiada wybitne walory historyczno - techniczne; utrzymano oryginalne wyposażenie: dwa hydrozespoły z turbinami Francisa firmy Escher Wyss ze Szwajcarii, generatory produkcji AEG z Berlina i regulatory systemu Voitha.

Na Pomorzu, w tym także na opisywanym terenie, od XVII do XVIII wieku pospolite były małe huty szkła. Z puszczańskich lasów wykorzystywano niezbędne surowce do produkcji szkła: piaski szklarskie, gliny techniczne, wapień i drewno bukowe. Zlokalizowane były w okolicy Głuska, Podszkła, przy ujściu Cieszynki do Płocicznej. Jedynymi śladami po hutach jest znajdujący w kilku miejscach rozproszony materiał szklarski.

Przez wschodnią część Drawieńskiego Parku Narodowego przebiega linia **Wału Pomorskiego** - niemieckiego pasa umocnień ciągnącego się wzdłuż ówczesnej granicy Rzeszy z Polską, powstałego latach 1935-38. Tereny owe obejmują obszar na odcinku od Tuczna do ujścia Mierzęckiej Strugi, gdzie zachowały się zabytki Wału Pomorskiego. Są nimi obiekty fortyfikacyjne, do których należą: schrony, zapory, pancerne wieże obserwacyjne, umocnienia polowe czyli rowy przeciwczołgowe i skarpy przeciwpancerne oraz linia transzei. Największą ich część stanowią schrony bojowe. Budowle militarne Wału Pomorskiego w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego stanowią zagubioną w lasach atrakcję krajoznawczą, a największa koncentracja umocnień występuje w okolicy Starego Osieczna, także w mniejszym stopniu koło Rybakówki, jeziora Ostrowieckiego, Pustelni i Gwiazdy.

Data wydruku: 25.09.2023 04:14:52

Adres URL: <http://www.dpn.pl/historia-terenu>